



LA ESQUELLA DE LA TORRATXA

PERIÒDICH SATÍRICH

HUMORÍSTICH, ILUSTRAT Y LITERARI

DONARÀ AL MENOS UNS ESQUELLOTS CADA SEMANA

10 céntims cada número per tot Espanya

Números atrassats 20 céntims



ADMINISTRACIÓ Y REDACCIÓ

LLIBRERIA ESPANYOLA, RAMBLA DEL MITJ, NÚM. 20
BARCELONA

PREU DE SUSCRIPCIÓ

Fora de Barcelona, cada trimestre Espanya, 3 pessetas.
Cuba, Puerto Rico y Extranjer, 5

EL CONVENI ENTRE L' AJUNTAMENT Y 'L COLONIAL, SOBRE LA TAULA



—¿Vol dir que no se 'ns refredará?

Domingo Reato

CRONICA

Si Mr. Loubet hagués volgut aprofitar el seu viatge y formar-se un concepte una mica favorable de l' actual Espanya, millor hauria sigut qu' en lloch de anarse'n a Madrid, se'n hagués vingut a Barcelona.

Cert, certíssim que l' entrada a la Península per Irún no té res de desagradable. La provincia de Guipúzcoa es hermosa y pintoresca, ab sos pobles riatllers y sos infinits caserius que destellan honrada patriarcal; ab sas arrodonidas montanyas, vestidas de espessos boscos de roures, castanyers y pomeras, y ab sos riuets de geni manso que corren enclotats pel fons de las estretas valls. No té més mal aquella regió sino qu' es petita. Un tren ràpid en pocas horas l' atravessa.

Y venen desseguida las terras tristas y desoladas: las montanyas calvas, las planuras pardas y monòtonas, els pobles del matis de la terra, y 'ls homes del matis dels pobles. Tot sembla ressec y tot presenta 'l color de capa de pobre apedassada... tot, menos el cel, que llú blau y esplèndit y transparent, com si volgués indicar que la felicitat y l' hermosura han desaparecut d' Espanya y se'n son anadas amunt, amunt, fins més enllà dels núvols. Per aixó aquí son tants els que viuen sols del ayre del cel.

* * *

Venint per Cèrbere y Port-Bou, hauria trobat a Catalunya com una prolongació de la benvolguda Fransa. Las mateixas terras aprofitadas pam a pam, els mateixos pobles feyners y animats, la mateixa gent arida y resolta.

Potser hauria sentit en alguna estació del trànsit cridar: — ¡Llobet!... ¡Llobet!... — A Catalunya hi ha qui porta aquest nom de casa qu' es el seu, el del President de la vehina República, modifcat per la fonética francesa. Senyal evident de que procedim de una mateixa rassa, que viu y trau tanys ensá y enllà del Pirineu.

Y l' insigne magistrat eixit del poble, elevat pel vot popular a la primera magistratura de la nació, y pròxim a tornar al poble per son voler, després de haver complert felisment y en bé de la seva patria son septenat, s' hauria dit: — ¡Cóm se comprén que dos nacions tan semblants, tan idénticas, alentadas de un mateix esperit, possehidoras de una cultura igual, no estiguin regidas per unas mateixas institucions?

La resposta l' hauria trobada al eixir de Catalunya, pera encaminarse a la gran messeta central de la Península, allá ahont la burocrática Vila s' alsa dominadora, xucladora y paralisadora a un mateix temps. Allá ho hauria comprés tot, y tot s' ho hauria explicat cumplidament.

Com, sens dupte, ho haurá comprés y s' ho haurá explicat a l' hora present, endavinant la realitat a través de las festas y obsequis — veritables esforços de flaqueza — de que ha sigut objecte.

* * *

La primera visita que li han fet fer a sa arribada a Espanya ha sigut al Monestir de Sant Llorens del Escorial.

Mr. Loubet, representant de una nació d' esperit lliure y progressiu, fundadora de la llibertat política y emancipadora de la conciencia humana, que ara de poch ha sapigut escatarse la ronya de la preponderancia clerical en la vida civil, ha hagut de fer sa primera visita a un tétrich monument que simbolisa tot lo oposat a lo que representa la moderna Fransa.

Erigit per Felip II en recort de unas victorias alcansadas sobre la Fransa, els francesos se'n poden ben riure de aquellas derrotas, aixis com nosaltres n' hem de plorar y n' plorarém molt temps de aquellas glorias tan estérils y contrarias als progressos del esperit humá.

Mausoleu de reys y sepulcre de tot un poble es aquell monument ab honors de pagoda nacional, confiat a la custodia de una antiga comunitat religiosa. De manera que lo primer que li van ensenyar a Mr. Loubet, al saltar del tren y posar el peu sobre terra espanyola, fou una cova de freres. Pera elevar l' espectacle fins a las regions de lo grotesch no faltava sino que l' orga de la Bassilica s' hagués despenjat ab un bon pet de Marsellesa.

Al arribar a Madrid degué observar el President que no es com a París la *Ville-Lumière*, sino la *Ville-Percalina*. Tal es la prodigalitat que s' ha fet de aqueixa tela barata. Mes, ¡qué dimontri! Aixis se veurá qu' es aquell un poble pobret y alegret.

A las tropas desplegadas pels carrers del tránzit, se 'ls imposá 'l tacte de cotzes... precisament aqueix tacte que no sabém tenir may els espanyols, ni en las horas de major perill. Pero aquesta vegada s' ha establert pera cohibir las expansions tal volta massa francas y expressivas de la massa popular, qu' en el President de la República hi vey a brill de una esperansa.

* * *

A un home senzill, modest y auster han volgut tractarlo a cos de rey.

D' obsequis, festas y recepcions aparatosas, no'n demanin més. Després de tot, poca cosa podian mostrarli, que li fes concebir una idea ventatjosa de un país com el nostre atascat y regressiu, que 's consúm en la inercia y s' está desfent per falta de forsa de voluntat y d' energia.

Ni 'ls esplendors del art, de la literatura y de las ciencias; ni la potencia de una forsa militar robusta y ben organizada, ni 'l prestigi de un sol home públich de aquells que impulsan la civilisació de un poble, ni las prosperitats de un comers, de una industria y una agricultura en activitat febril, li ha pogut ser mostrat al representant de una República que té tot aixó, y que per tenirho, influheix en el món y es universalment respectada.

Pero en cambi van prepararli una corrida de toros, que suspesa dimars a causa de la pluja, devia efectuar-se ahir.

Quan la Lliga anti-aurina va recorre al govern esmentantli que resultava depressiu pel nostre país, incloure en el programa de las festas una corrida de toros, el Sr. Montero Ríos, com si reconegués el bon sentit de aquella reclamació, va respondre que 'l govern res tenia que veure ab l' espectacle. Pero mentres aixó declarava, las autoritats de Madrid no s' ocupavan d' altra cosa que de la organizació de la corrida, la que, pera major ignominia, rebia 'l nom pompós de *corrida regia*.

De manera, qu' en materia de toros, fins l' ilustre canonista gallego, a pesar dels seus anys y de las sevas xacras, se permet efectuar la sort del *quiebro*. Y en Maura, l' home que havia imposat el descans dominical a las Plassas de Toros, qu' equivalia en certa manera a la supressió de las corridas, va escriure a la Lliga anti-aurina manifestantli qu' era impossible en la ocasió present, prescindir de la *corrida regia*.

Sens dupte, a la vista de la embrutidora carnice-ria, davant dels pobres caballs ferits, que corran esbarats trepitjantse las tripas; davant del toro atormentat y rabiós... potser en presència del imminent perill de mort de un ser humá mercenari, menos digne de compassió que 'l toro y 'ls caballs, s' ha de

solidar—y no de cap més manera—el tractat de aliança y bona amistat entre la monarquia espanyola y la República francesa.

L'Estat espanyol no pot mostrarse als ulls de las nacions civilisadas, sino vestit de torero. Ab un altre trajo que no sigués el de llums, no 'l coneixerian.

Es el trajo que vestia, quan els yankees torejavan las nostras esquadras á Cavite y á Santiago de Cuba; es el trajo que vestia cada diumenje, quan els trasatlántichs retornavan á la Península las tétricas corráas de cadáver ambulants... Ells ploravan morint-se pels carrers... y 'l poble embrutit s'anava á divertir á las Plassas de toros.

Aquest trajo ha passat á ser la nostra darrera corassa. La corassa de la desaperensió y 'l tant se me'n dona.

Ab ell será just que se 'ns enterri, quan siga arribada l' hora de que 'ns portin al cementiri de la historia, ahont reposan els pobles morts.

P. DEL O.

EL MILLOR OFICI

—Aquí li presento 'l noy, el meu hereu. Potser el trobará una mica disminuït, pels catorze anys que té, pero ara li doném l' oli de fetje de bacallá, qu' es una cosa que diu que fa creixer...

—El ser petit ray... Per xich pilá, la casa no cau. Cabalment els homes petits son els que han ocupat las més altas posicions. Aquí té César, Napoleón, Thiers, el mateix Loubet que ara roda per Madrid... Lo que convé no es alsada, sinó talent, cor, inteligencia...

—Es lo que diu el de casa: No son els arbres més alts els que fan las millors fruytas. O sinó repari la melonera...



—¡Quin pes ens hem tret de sobre!
¡Ja se'n ha anat en Loubet!

—Y la patatera...

—Donchs bé, jo venfa per alló que vaig dirli. Vol-dria que, veyent el noy y sabent com sab els punts que calsa, m' encaminés pera donarli un bon ofici. ¿Qué li sembla que podríam ferli fer?

—¿No ho ha pensat may vosté?

—¿Una servidora?.. Es clar que ho he pensat: més de deu y més de vint vegadas, perque ¿en qué vol que pensi una mare sinó en el pervindre dels seus fills? Pero, 'm passa aixó. En tots els rams hi veig dificultats y inconvenients. Algún cop, per exemple, 'm dich: ¿Si 'l posessim á sastré?...

—¡De cap modo!
¿No sab vosté que 'ls sastres may cobran y que, de més á més, en

¡RESPIRÉM!

aquest país entre 'ls homes la moda de portar las calsas va perdentse cada día?

—¿Y si 'l posessim á manyá?

—No li aprobo. El ferro es una materia massa dura per un xicotet débil com el seu.

—¿Y á mestre de casas?

—El millor dia li cau d' una bastida y li portan á bossins á dintre d' una gaveta.

—¿Y á sabater?

—Es ofici de pega, y ab la pega, creguim, no hi vulgui jochs.

—Escolti... ¿no podríam ferlo tirar per rellotger?

—Es dolent per la vista.

—¿Y pelayre?

—Es dolent pel pit.

—¿Y enguixador?

—Sempre li aniria blanch.

—¿Y impressor?

—Sempre li aniria negre.

—¿Y si li fessim apendre de tocar el cornetí?

—Es una cosa que necessita molt buf.

—¿Y de picapedrer?

—Es una cosa que necessita molta grapa.

—Potser sería bó per for forner.

—¡Cal! ¡Tota la vida sobre 'l foch!...

—O per mariner.

—¡Tota la vida sobre l' aygua!

—O per cotxero.

DELICADESA INTERNACIONAL



—Aquest lleterero va a tapar?... ¿Y per qué?
—Perque si venia en Loubet y 'l veyá, pobre home, potser tindria un disgust.

—¿Perque un día ab el carruatge matés a algú?
—O per electricista.
—¿Perque un día una dinamo 'l matés a n' ell?
—Lo mateix, lo mateix que pensa vosté he pensat jo cada vegada que he rumiat sobre aquestas cosas. Per tot arreu hi veig cent lleguas de mal camí. Ocasions hi ha hagut en que, convensuda de que tots els oficis son igualment perillosos, he arribat a tenir l' idea de posar al noy a estudiar y donarli una carrera.
—¡Just! Un sacrifici inmens, una pila de quartos gastats, y total ¿per qué?... Veyám ¿quina carrera li donaría?
—La que semblés més bona: la de metje, verbi gracia.
—¡Bon pastel faria! ¿No sab vosté que avuy día hi ha més metjes que malalts?
—Donchs el faria estudiar per advocat.
—¿Perque després que 'n fos hagués de demanar per viure una plassa de guarda de consums?
—¿Y arquitecte?
—Avuy ja apenas s' edifica.
—¿Y apotecari?
—Apotecari justament es lo que sobra.
—¿Y notari, enginyer, mestre d' estudi...?
—Maneras infalibles y seguras de morirse de gana... Desenganyis, res hi ha en aquesta terra qu' estigui tan mal com las carreras. De cada cent joves que 'n comensan una, n' hi ha deu que l' acaban y un no més que arriba a poguerne viure.
—¡Si qu' estém frescos, donchs! Y pues ¿qué n' haig de fer d' aquest bordegás? ¿Deixarlo que creixi

com els arbres de la Rambla, sense industria ni professió, ni ofici ni benefici?

—No, senyora. Jo —y ab tota serietat li dich— si estés en el lloch de vosté 'l faria tirar per bailari.

—¿Qué diu?

—Ni més ni menos. Es el millor, el més práctic, el més ventatjós de tots els oficis coneguts.

—¡Bailari, bailari!...

—Sí, senyora, bailari. Si 'l noy tingués una gran veu, li aconsellaria que 'l posés a tenor. Si 'l vejés fort y arruixat, li diria que 'l dediqués a torero. Pero primet y lleuger com es, cap art com el de bailari li donará tan bons resultats.

—¿Qué vol que li digui!

—¡Oh! Reflexionho ab calma y 's convencerá de la bondat del meu concell. El bailari no necessita instrucció ni coneixements de cap classe. Apren l' ofici, y l' exerceix sense eynas, ni trastos ni utensilis que costin un céntim. Pera fer fortuna no li cal establirse, ni obrir una gran botiga, ni sisquera posar pis. Té tota la seva ciencia als peus y ab ella 's trasiada d' aquí allá, ben desembrassat de mundos y maletas. Sabent ballar bé, lo mateix pot ballar a Barcelona, que a París, que a Londres, que a la quinta forca. No té cap necessitat de saber idiomas. El mérit del ball tant l' entén un inglés, com un rus, com un xino. Y per acabar, senyora, li aconse-

CADA COSA A SON TEMPS



—S' ha de fer aixís! ¿Els francesos ara están de moda? Donchs, femho tot a la francesa.

LA PRESENTACIO



— Senyor Loubet, li presento
lo mes brillant, lo mes fi
del municipi, del municipi, del municipi
barceloní.

llo que fassi tirar al seu noy pera ballarí per dugas rahóns especials y decisivas. Primera: perque som al ball y hem de ballar. Segona: perque vivint com vivim á Espanya y trobantnos baix el domini de governs que 'ns fan ballar com volen, me sembla que 'l qui millor ballí més simpátich ha de ser als ulls de l' autoritat.

A. MARCH

DOL!

¿Per qué ja no canta,
ab folla alegría, el pobre ceguet?
¿Per qué, sa filleta,
pidola, plorosa:—Senyó, un centimet!...

Fa un mes que 'ls hi manca
la que 'n fou, en vida, companya fidel.
L' aymada mareta,
quals dolsas caricias rebia ab anhel.
Muller y alegría
finaren, abdú.s., repentinament;
y, quants més jorns passan,
més creix sa tristesa, més son sofriment.
Tant pare com filla,
sols portan un negre y molt vell mocador;
pro, en cambi, en son rostre,
el sagell s' ovira, d' un greu, fer dolor.
D' aquells closos llabis,
la franca rialla fa un mes n' ha fugit.
Molts cops la miseria...
molts altres la angoixa, el fa está ab neguit.
Al mon, sols li resta
sa pobre filleta, son únich consol.
Si se li moria...
¡pobret!... quedaria, al mon, cego y sol.
Per' xó ja no canta

ab folla alegría, el pobre ceguet.

Per' xó, sa filleta,
pidola, plorosa:—¡Senyó, un centimet!

MANEL NOEL

Austeritat regidoresca

¿Ho veuhen com la cabra siempre tira al monte y més aviat s' atrapa á un concejal revolucionari que á un coix?

Quan apenas possessionat el Sr. Bosch y Alsina de la vara, els regidors del grupo dels tremendos no paravan ni un moment d' atacarlo, recreantse sobre tot en calificarlo d' *Arcalde del Rey*, en aquestas maiteixas columnas varem tenir el gust de dirho:

«No s' hi amohini ab aixó, don Rómulo. El día que vosté tingui ganas de tapanlos la boca, no ha de fer més que llensar l' idea d' un tiberi ó proposar un viatge á qualsevol puesto, y ja veurá com aquesta indignació s' acaba, y deixa vosté de ser l' *Arcalde del Rey* y 's converteix pels tremendos, que avuy no saben que fer pera mortificarlo, en l' home més respectable, més mono y més simpátich de la Espanya contemporánea.»

Tres mesos no han passat encare, y ja s' han cumpert las profecias.

L' altre dijous se discutia en pública sessió municipal si era de rahó que una comissió del Ajuntament anés á Madrit á xalarse ab motiu de las festas dedicadas al President de la República Francesa, y després dé molt enrahonar, per majoria de vots y en virtud de tals y tals circunstancias, s' acordá que era precis y indispensable que tres regidors y l' *arcalde* primer se trasladessin á la Cort á lluhir el

garbo y á oferir els seus respectes á M. Loubet en nom de la Pubilla.

¿Quins foren els que ab el seu vot sancionaren aquesta petita *juerga*?... Els mateixos que no 's cansaven de motejar á don Rómulo ab el títol d' *Arcalde del Rey*.

¿Y á qui designaren pera que á Madrid ostentés la seva representació?... Al *Arcalde del Rey*.

¿Y á qui delegaren perque 'l senyor batlle no emprengué el viatge sol?... A tres concejals, entre 'ls quals n' hi havia un dels que á don Rómulo li deyan á tot' hora *Arcalde del Rey*.

Estava previst y no podia succehir d' altra manera. Són els que no coneixen al personal regidoresch s' alarman y s' posan en guardia, figurantse que va á passar alguna cosa, quan veuen als tremendos sulfurats y llessant violents apóstrofes en actitud tribunicia.

¡Fochs artificials, aixarop de *pico*, pólvora de la barateta gastada en salva!

Bon sastrre que coneix el panyo al primer tacte, el Sr. Bosch y Alsina ha volgut posar á proba l' austeritat, la fermesa de caràcter d' aquells indomables edils que ab tanta duresa comensaren á tractarlo... y justa la fusta.

No ha hagut de fer més que proposar un viatge á Madrid, y bonanit energías y al diable temperaments radicals. ¡*Todos somos hermanos!*... S' ha acabat la inquina, ja no hi ha *Arcaldes del Rey*, ha desaparecut aquella irreductible oposició que tants dies de *luto* semblava prometre als vehins de la Casa Gran.

¡Qué! ¿Qui ho ha dit que 'l senyor Bosch es una simple hetxura del Govern, ab el qual per lo mateix no hem de volguer la menor concomitancia? ¿D' ahont ha sortit que don Rómulo es *Arcalde del Rey*?... Don Rómulo es una bellíssima persona, un admirable company, un digne president del Municipi... y fins á la tornada, senyors, que 'l tren ens espera!

Aquesta, aquesta es la fórmula, senyor Bosch y Alsina. La oposició dels tremendos s' acaba davant d' una taula parada ó al peu de la portella d' un *sleeping-car*.

Segueixiho fent aixís; cultivi 'l ram de la gorra, armi de tant en tant algún viatge, intercali si es possible en la broma una que altra reversioneta de tranvías y ¿vosté *Arcalde del Rey*?... ¡Y aral ¿Qui l' ha inventada aquesta inconveniencia?...

Fins ¿qué li diré jo? fins es possible que quan deixi la vara li passi lo que al senyor Fabra y Ledesma, que al principi varen *embotellarlo* y tractaren poch menos que de tirarlo pel balcó, y 'l día que cansat de perdre 'l temps va anàrsen de la Casa Gran, tots els regidors lamentavan la seva marxa y casi ab llàgrimas als ulls li suplicavan que no 'ls abandonés.

MATÍAS BONAFÉ

A UN DE TANTS

La prengueres, la deixares,
la tornares á volguer;
la vares deixá altra volta
després de fer jurament
de que jamay tornarías
á posarte al costat seu.

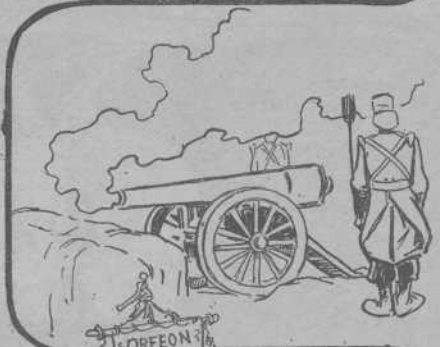
Pro tothom t' ha vist ab ella
foll d' amor com altre temps,
oblidante del que deyas
tal volta ferit pels zels.

Se que fas lo que vol ella,
qu' ets un esclau, un anyell,
y no la fera indomable,
l' home sense sentiments



Aquí tenen condensat

A MADRID



tot lo que se li ha ensenyat.

com tú volfas fer creure
fingint tení un cor d' acer.

No es bo, á voltas, parlar massa,
predicant lo que no 's sent;
y quan se tracta d' amor
ho es encare molt menys...
¡que las donas fan fer cosas
que no podría ni Deu!

Ara ja tens experiéncia;
ja subs ara 'l que has de fer...
Mossegarte fort la llengua,
callar sempre, no dir res
que no demostris ab obra;
corsecarte, si convé,
ans que prometre una cosa
que no has de cumplir després;
y evitarás el ridícul,
no farás cap mal paper,
ni serás esclau de crítichs
ni del parlar de la gent...
¡Que no 's pot dir en la vida
d' aquest' aygua no 'n beuré!

SAMUEL GRAN É IRURUETA

LLIBRES

PALEONTOLOGÍA UNIVERSAL, por VICENTE MANZINI. Traducción revisada, por C. BERNALDO DE QUIRÓS.—Es una materia nova, ab tot y ser tan vell l' assumpto, la que tracta en el seu llibre l' ilustre professor de Dret y Procediment Penal en la Universitat de Sassari (Italia). Buscar com si diguessim els elements fòssils del Dret Penal qu' estavan en us y vigor en pobles, desde fá siglos desaparecuts, constituheix un treball de investigació de verdadera importancia. Y 'l Doctor Manzini no tan sols els troba aquests elements fòssils, sino que ademés els articula y 'ls posa en relació ab las institucions vigents que de aquellas altrás provenen haventse anat modificant á través y d' acort ab els progressos de las successivas civilizacions.

El seu llibre compren tres diversos estudis. Tracta 'l primer del Delicte y la Pena entre 'ls indo-europeus primitius, y es el més minuciós y complet, comprenent las següents materias: Límites ó interés de la investigación.—Método: la glosología comparada: las dos civilizaciones: crítica.—La idea del Derecho: civilización y desarrollo.—Los hechos criminosos de los primitivos: homicidio: lesiones; aborto; estupro; adulterio; hurto.—Consideraciones ético-psicológicas. La imputabilidad y la responsabilidad. El elemento político.—Venganza. Caracteres y evolución.—El Juez.—Juicios de Dios: Ordalias: Duelo: Juramento.—Prueba testimonial.—In genere.—Características del proceso moral primitivo: Magia: Simbolismo: Formalismo.—Penalidad: Pena de muerte: expulsión del grupo: composiciones y otras penas.

L' estudi segons versa sobre el Dret Criminal en la Lley Penal més antigua coneguda; y conté 'l sumari següent: Noticias preliminares.—Texto de la Ley y comparaciones; Prólogo: Disposiciones penales y Sanción imprecatoria.—Apreciación.

Per últim l' estudi tercer reproduheix un text curiosíssim. Tal es: el procediment ordálich en el manual de un antich juriconsult indi.

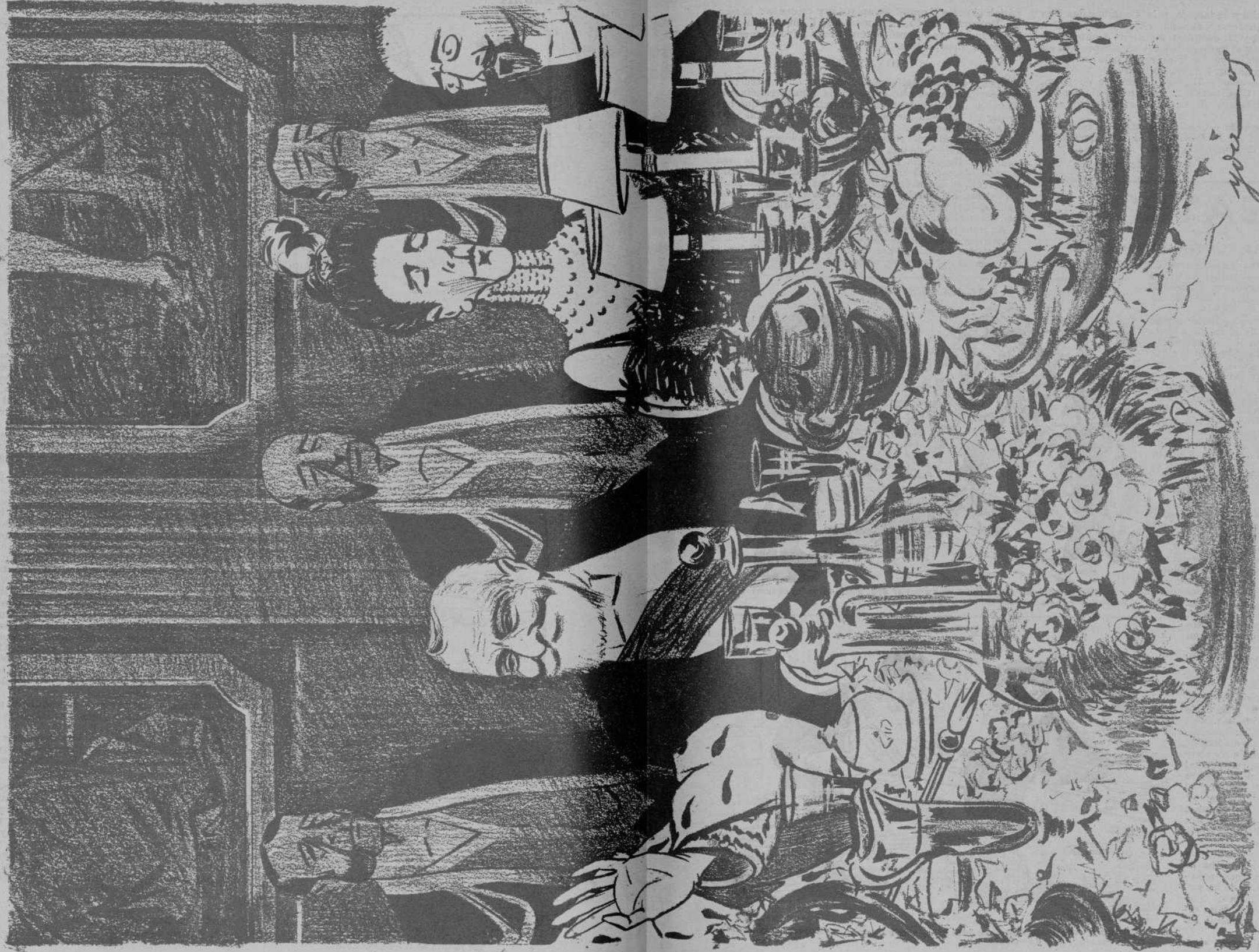
En conjunt el llibre es en tots conceptes digne de formar part de la Biblioteca de Ciencias penales, que dona á llum la casa de la Viuda de Rodríguez Serra de Madrid.

Tenim á la vista tres nous volums de la Biblioteca popular de L' Aveng, que compren respectivament la novela *La pera de plata* de 'n Miguel Roger y *Vergonya* de 'n Manuel Rocamora, escayentas novelas que obtingueren per el seu ordre els accésits primer y segón, en el certámen obert per aquella publicació; y *L' Intellecte grec antic*, en el qual son autor en Pompeyo Gener fá un estudi entretingut y originalíssim del teatre helénich y sas grans figuras, aixís com també de la Filosofia grega, y 'ls filósophs y las escolas.

ALTRES LLIBRES REBUTS:

.. Memoria referent al Congrés de Manchester, cele-

TOT DINANT



—Y vosotros ¿no hi pensan encare en separar l' Iglesia y l' Estat?

—“Pardon”!... No hi sentim d' aquesta orella.

brat en juny últim y redactada pels Congressistas Don Eduart Calvet, D. Joseph Espona, D. Joan Ribas, Don Alexandre Bosch y D. Joaquim Aguilera. Conté datos molt interessants que haurían de tenir en compte tots els industrials de Catalunya que s'interessin pels progressos de la civilització y la sort dels seus operaris.

· · · *La joya perduda*.—Diálogo dramático en prosa, original de José Casulleras y Tenes, representat per primera volta en el Teatro de Variedades de Madrid, el 26 de mars últim.

· · · *La desenfeynada*.—Comedia vilatana en un acte y en prosa original de R. Ramón y Vidales, estrenada á Romea el día 23 de setembre últim.

RATA SABIA

TEATROS

PRINCIPAL—(ESPECTACLES GRANER)

Poca cosa dirém del estreno de la rondalla popular *La Fustots*, destinada principalment á entretenir á las criaturas. El decorat degut al Sr. Urgellés es de molt bon efecte.

El proverbi *Es impossible pensar en tot* d' Alfred de Musset era digne de una interpretació més esmerada. La mateixa traducció resulta algun tant deficient. La *mise en scene* notable; pero aixó no basta.

Millor fortuna obtingué la de *El malalt imaginari* de Molière, posada en escena'l passat dilluns, sens dupte per ser un' obra més groixuda, y per tant més apropiada á las aptituds dels actors y al gust del públich. Tingué un éxit verdader, lo qual demostra que la pedrera del gran comediógrafo francés es inagotable, y resistant á la influencia dels sigles.

Y ara preparínse 'ls filarmónichs per' assistir als dos concerts qu' está organisant l' *Associació Musical* de Barcelona, pera 'ls días 28 y 31 del corrent. Conta ab el concurs del eminent Pau Casals, el primer violoncelista del mon y en ells s' estrenarán el *Concert en La menor* de Schumann y 'ls *Cants Hebraichs* de Max Bruck pera violoncelo y orquesta. Portará la batuta el mestre Lamothe de Grignon, qu' en els últims concerts de la *Associació*, s' vá revelar un director de cos enter.

ROMEA

Comedia d' amor de 'n Creuhet es un' obra de poca pasta y d' escassa originalitat. Molt ben escrita, aixó sí; notablement dialogada, reveladora de tendencias dignas de ser alen-tadas per lo que respecta al *Teatro catalá*... pero bastant fluixeta y sense destellar el calor de vida y de humanitat que demostrá 'l Sr. Creuhet ab tanta potencia en sos dos dramas precedents: *La morta* y *Claror de posta*.

Desde las primeras escenas s' endavina tot lo que ha de succehir, y no perque nosaltres siguém amants de las sorpresas; pero la falta de interés, es sempre una falta esencial en tota producció es-cénica.

Un públich altament sim-

pátiich al autor l' omplí de aplausos y cridades á la esca-na. Procuri 'l Sr. Creuhet mantenir l' entusiasme dels seus admiradors ab produccions menos frívolas, més sus-tanciosas, més potents.

NOVETATS

Encare en Garavaglia vá tenir temps de intercalar en el repertori de las obras que havia donat á conéixer en *Eldorado* un drama nou, de mérit extraordinari, que basta per ell sol pera fer la fama de un autor. Tal es *El Triunfo* de Bracco.

Es una producció essencialment psicológica, interna, pero desenvolada de una manera pintoresca que atrau y enamora. Be podria titularse: *La resurrecció de la carn*. Perque 'ls somnis de un poeta entregat per enter al amor platónich, se desvaneixen quan la Naturalesa reclama 'ls seus drets. Ell mateix, tant bon punt la realitat li obra 'ls ulls, es el primer de reconéixer l' absurditat de las sevas pretensions.

Aquest drama de conciencia, en sos dos actes primers transcorsa en la morada del poeta, y en els últims en una rectoria forana, en plena estació primaveral. L' obra es filla directa del teatro septentrional, del teatro de ideas;

ORGULL JUSTIFICAT



—¡Eh, municipal! Cuydado á nus renyar ara, que tenim ici el nostre President, y vos podria co-star cara la ofensa.

UN QUE NO BADA



—¿Que quina comissió li donaré pels plats que trenqui? ¿Ahont treballa vosté?
—Al "Tenorio": faig de "Ciutti".

MARINOS FORASTERS



—¿La calle dels Liàstichs?... Eso sería millor que lo preguntasen á qualsevol transeunte, porque nosotros... sólo sabemos allí donde nos pagan... y gracias.

pero apareix revestida de tals primors artístichs y 's des-
arrolla sempre ab una tal vibració de realitat, qu' es tota
ella un encís, una maravella. Nosaltres no temém en pro-
clamarla per tots conceptes gloria de son autor y de la
moderna escena italiana.

En quant á l' execució, tot quant diguessim resultaria
pàlit. En Garavaglia feu del tipo de Lucio una de sas
més assombrosas creacions: els demés artistas el secun-
daren admirablement: lo mateix la seva esposa que la se-
nyora Farina, tant en de Riso, com en Colaci.

El públich entussiasmat tributá á tots ells una caluro-
sísima ovació.

Dimars la companyia 's despedí del públich, ab *La fine
di Sodoma*, una de las grans creacions de Suderman, y
també del insigne actor italiá, que troba en ella ocasió
continua de posar en evidencia la excelcitud de son talent.

¡Y quina carinyosa despedida van tributarli 'ls seus
admiradors, que son tots els que l' han vist! ¡Y ab quina
recansa se 'n vá l' insigne artista de aquesta Barcelona
que havent comensat á rebre'l com un desconegut, des-
prés de reconèixer y paladejar seguidament els seus mé-
rits, acaba per despedir-lo, aclamant-lo com una de las més
grans eminencias del art escènic! No podrá dir en Ga-
ravaglia que aquí Fra Modest no arribi á Guardiola!

De Barcelona se 'n emporta la més alta dignitat á que
pot aspirar un artista... y es segur, seguríssim que 'ns
ho agrahirá tornant... y tornant, com vol ell, ab compa-
nyia propia, y ab repertori nou, entre 'l qual te empenyo
especial en enquirbirhi algunas obras del teatro castellá

clássich (*El alcalde de Zalamea* entre otras)
y també del modern teatro catalá.

¡Bona salut... y á reveure!

CATALUNYA

El primer estreno de la temporada ha re-
sultat molt del gust del públich. *El alma del
pueblo*, de 'n López Silva y en Fernández
Shaw es un dramet ben condensat y nota-
blement escrit.

L' assumpto de l' obra 's desrolla ab
molta claretat y per medi de una serie d' es-
cenas en que hi apareixen barrejadas l' emo-
ció dramática y la vis cómica, fentse notar
els personatjes per son ayre popular castís.

Acaban de realisar la producció alguns nú-
meros de música deguts al mestre Chapí,
entre 'ls quals sobresurten un coro del qua-
dro primer y un terceto cómic del últim
que tingué de ser repetit.

L' obra ha sigut posada ab l' esmero qu'
es de costum en l' *Eldorado*. En la seva ex-
ecució 's feren aplaudir las Sras. Ramos y
Sacanella y 'ls Srs. Juárez, Gil y Gordillo.

La bona acullida que li dispensá 'l púb-
lich li asseguran una llarga vida en el car-
tell.

APOLO

Padre, famosa obra de Strindberg que te-
niam desitjos de concixer fa temps els que
'ns ocupém y preocupém de cosas de teatro,
ha sigut posada per la empresa de Apolo
ab tota la bona voluntat y mals medis de
que disposa.

Parlant sincerament dirém que *Padre* no
'ns ha convensut ni 'ns convenceria segura-
ment encare que la vejessim millor repre-
sentada. Es una producció, original sí, pero
descabellada; d' un fondo exagerat y de una
finalitat aclaparadora. Tota ella no es mes
que un sarcasme basat en el prejudici funest
del dupte en la autèntica paternitat, del que
tan mal parats ne surten els homes com las
donas. Per sort no abundan els dramas com
el que 'ns presenta l' autor de *Padre*; y no
abundan per la senzilla rahó de que un ho-
me que 's trobi en el cas del protagonista, si
es un ignorant no s' amohinará per las cosas
qu' ell s' amohina, y si té una mica de ta-
lent estaré per damunt del honor y del egoís-
ta sentiment paternal.

En el transcurs de la obra 's llensan fras-
ses valentas, diatribas contra la dona la ma-
joria d' ellas.

La traducció deguda als Srs. Costa y Jordá, regulareta.
Els actors fent lo que podían y no arribant á més.

Darrerament s' ha estrenat el drama modern de Oneca,
Los hambrientos, obra de caràcter social y género ade-
quat á la barriada que procurarà segurament bonas en-
tradas al teatro Apolo.

NOU

Al *Teatro Nou* s' ha estrenat ab éxit una sarsueleta ti-
tulada: *Colillita*, lletra del Sr. Lastra y música dels se-
nyors Escalera y López Galindo.

L' assumpto de la mateixa es molt manossejat; pero la
bona pintura dels tipos y las gracias escampadas en el
diálèch la fan mes que acceptable. En quant á la partitu-
ra es bastant agradable, havent demanat el públich la re-
petició de un número.

AUTÓMATAS NARBÓN

Déixinse de tonterías: la nota del día no es la cacareja-
da visita d' en Loubet ni la laboriosa proclamació de la
candidatura de regidors. La verdadera, la legítima nota
del día es el viatge *En busca de una princesa*, estrenat en
aquest local l' últim dissapte.

¡Quina manera de riure l' públich ab las aventuras de
aquell pobre diable que, perseguit per una dispesera in-
glesa, va pel món en busca d' un bon partit que 'l tregui
d' apuros!

¡Y quin modo de lluhirse els escenógrafos Moragas y
Alarma ab aquellas decoracions, que més que per un tea-

LA REFORMA DEL COS DE SERENOS



—A mi no me l' han de reformar per res el cos.



—¡Sí! ¡Que vingui, que vingui aviat aquesta reforma!



— Escolta; després de reformar el cos dels serenos ¿que no reformaran el de las serenenas?

tret d'autòmatas, semblan pintadas pera la Ópera de París ó'l Teatro Imperial de Sant Petersburg!

Aquí sí que ab rahó hi ve clavada aquella frasse: «Té-nim obra per días.»

Y qui diu per días, diu per nits.

N. N. N.

Un aspirant á concejal

(Música del schotisch: «Jo tinch un burret molt maco...»)

Ciudadans de Barcelona,
si 'm fan sortir regidó.

aquí hi ha 'l programa
que seguiria
el primer día
de ma funció:

Com tinch molta barra
y res m' encaparra,
al nombrar els puestos
de las comissions,
ab ma picardia
ja m' enginyaria
de que se 'm donguessin
els puestos més bons.

—
Sense gastar molts escúpols
y ben carregat de fums,
m' empenyaria
que 'ls edils fessin
de que 'm nombressin
per 'nà á Consums.

Allí ab molta nyonya
y poca vergonya,
ab las unglas llargas
faría 'l meu fet,
y no pararía
hasta que 'm faría
dugas bonas torras
á prop del Putxet.

Organisaría festas
ab els edils deu cops l' any
ab bons tiberis
y pastas finas
ab baylarinas
y bon xampany.

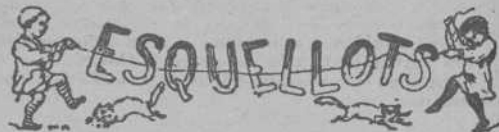
Jo ab posat ben motxo,
anant sempre en cotxo
pagant la Pubilla
ma taula y mon llit
y hasta l' equipatge
per' nar de viatge
á fer xerínola
per allá á Madrid.

Qui vingúes á consultarme
per darli empleo ó treball
ab tots els modos
de ma hidalguía...
el tiraría
escalas avall.

Aixó y otras cosas
més apetitosas
jo fare pel poble
si 'm fan regidor.
¿Quánts no hi ha que riuhem
y á sota veu diuhem
qu' enganyant al poble
ho fan molt pitjor?

Per encàrrech de un lluch

FÉLIX CANA



La Junta municipal de Unió republicana, en sessions de dissapte y diumenje últims, va acordar la candidatura que ha de votar el partit en las próximas eleccions de regidors.

Ens interessa fer constar qu' en la designació de candidats no hi prengué part la representació de LA ESQUELLA, ni cap dels seus redactors, animats com estém del propòsit, qu' es en nosaltres lley, de conservar la més complerta independència pera jutjar els actes del Ajuntament ab absoluta imparcialitat.

La designació dels tres regidors que havian de anar á Madrid á honrar ab la seva presencia y 'l seu paladar las festas dedicadas á Mr. Loubet, coincidí

LA TORNADA DE 'N MEMENTO



—¡Vina als meus brassos, fill pròdich!
Nostre afecte no 's pot torse.
¿Es a di que al fi has tornat?
—Sí, senyó; hi tornat ¡per forsa!

ab la notícia de que en la Vila y Cort els amos de *Hôtel* havíen apujat els preus d' hospedatje, el que menos duplicantlos.

Ab aquest motiu no faltá qui tingué la idea de proposar al Ajuntament, que ja que 'ls gastos havíen de ser dobles y la consignació no podia augmentarse, la comissió de tres se reduhís a la meytat. Y per lo tant qu' estigués composta de un regidor y mitj.

En aquest cas s' ho hauríen hagut de fer a la sort... ¡Y qui sab a qui li hauria tocat que 'l partissin en dos meytats!

La banda municipal, que també ha sigut enviada a Madrid ab la comissió de regidors podrà no haver servit gran cosa pera donar lluhiment a unas festas que bé podían passarse sense 'l seu concurs.

Pero en cambi hi havia medi de utilisaria, pera apoyar las gestions que 'ls edils barcelonins han de practicar en diversos centres oficials.

Acompanyats de la banda podían haverse presentat als ministeris, y a las direccions generals, y allí tocada vá, tocada vé, entre reclamació y reclamació.

Al cap de vall, tot lo que arribin a conseguir será lo mateix: música, música, no més que música.

Y a propòsit de la banda.

S' ha notat que mentres se troban diners pera sufragar el seu viatge a Madrid, a las arcas municipals no hi ha un céntim pera pagar a las brigadas de *riego*.

Es fácil que per falta d' aygua 's morin alguns arbres dels nostres passeigs.

En aquest cas caldrá 's disposi que la banda municipal els honri tocant davant de cada difunt la marxa fúnebre del *Siegfrid*.

Que a lo menos si Barcelona té fama de descuidada, conservi la seva reputació de ciutat filarmónica.

Un epissodi de la estancia d' en Garavalia a Barcelona.

Dissapte a la nit tingué efecte l' estreno d' *El triunfo*, d' en Bracco. L' alsada de teló anava allargantse, perque l' eminent actor se trobava indisposat.

Pero pogué més en ell el pundonor artístich que las exigencias de la salut, y comensá l' obra, previ anunci al públich de la seva indisposició, apareixent ficat al llit, tal com hi ha d' estar el protagonista del drama, durant tot el primer acte.

Ab la circumstancia de que en lloch de fer veure que prenía medicinas, las prenía de veras y aplicadas a la seva momentánea dolencia.

Y que li van fer molt bé, posantlo en condicions

LA BANDA MUNICIPAL A MADRID



—¡Ara veyeu de qué 'n dluhen un "abrich"!

L' EXPEDIENT MIR Y MIRO



—¡Uf!... ¡Tapa, tapa!...

de aconseguir un dels èxits més colossals d'entre tots els que ha tingut a Barcelona.

* * *

Parlem-ne d'en Garavaglia, que sempre resulta interessant saber-ne coses.

Ell ho diu sovint y ho practica sempre:—L'actor ha de fugir de tot efectisme, fins del efectisme de la naturalitat.

Aixís veureu que refuig tots els aplausos que podrien interrompre 'l seu treball. A cada punt podria aconseguir-los accentuant, fent lo que 'ls castellans ne diuen *latiguillos*... mes no 'ls vol ni 'ls necessita. Unicament, al final dels actes s' avé en tot cas a saldar de un cop ab el públich els comptes de l' admiració.

El seu art es el reflecte de la vida... pero de la vida veritable, intensa per ella mateixa y sense l' impuls de cap esfor extraordiari. Al dir, prescindeix en absolut del apuntador. Vol ser amo del compás y del temps. Aixís treu aquella riquesa de matisos encisadors que no hem vist may en cap més artista dramátich.

Sab els papers de memoria... Y 'ls repassa, no avants de la funció, sino després, al ficarse al llit, pera veure 'ls punts en que s' haja pogut equivocar, y recordarse'n un' altra vegada.

Aprenguin els actors en aquest sistema. Y sobre tot els nostres, que generalment solen ser tan poch estudiosos.

L' altre dia prop de la Vaqueria de Parch s' hi veyá una gran munió de personas, que a cada punt

consultavan el rellotje ab marcada impaciencia.

Algún curios deya:—¡Si tindrem una segona edició dels *guapos del Parch!*...

Peró si 's mirava bé no podia ser, perque la major part dels presents de guapos no n' eran, ni de presumits tampoch.

* * *

Averiguada la cosa, resultá que s' havian congregat allí invitats per un individu, a fi de tractar de la conveniencia d' establir uns nous encants en el Passeig de Pujadas.

Peró l' individu, autor de la convocatoria, tingué la gracia de no comparéixehi...

Y ara, quan li demanin comptes de la seva informalitat, podrá respondre:

—¿Per qué haviam de parlar d' Encants? ¿No vaig deixarvos fets uns *encantats*?

L' *Associació Wagneriana* 's proposa embestir un' obra de verdadera empena.

Tal es la publicació de las partituras completas per cant y piano, ab lletra catalana, dels dramas lírics de R. Wagner, comensant per la més popular: *Lohengrin*.

L' empresa necessita un mínim de 400 suscriptors. ¿No trobará en una ciutat com la nostra de més de mitj milió de ánimas, 400 amants de la cultura, disposats a correspondre als esforços de la intel·ligent y entusiasta Associació?

Un apreciable lector en fa avinent que la poesia que publicarem en nostre darrer número, titulada *Cansó de Octubre* y firmada per J. B. y V., es original del nostre estimat amic l' eminent poeta Apelles Mestres.

Queda agraïda l' advertencia y efectuada la restitució.

¿Peró quin gust ha de trobar el desconegut imbécil que 'ns la va enviar, y no per donarse bombo, ja que la va suscriure ab inicials que no senyalan a cap persona determinada?

¿Es que volia demostrar que no sabém de memoria tot lo bó que s' ha escrit en catalá. Donguemho per demostrar. ¿Y qué?

En cambi, ha evidenciada també que quan entre la molta palla condemnada a la panera se 'ns envia una flor, sabém triarla y distingirla.

Ha mort l' actor Irving, gloria de l' escena inglesa.

Y per disposició especial del difunt, sos restos si gueren incinerats avants de ser trasladats a l' Abadia de Westminster, ahont dormen son postrer descans els homes més grans de Inglaterra.

La carrera artística de Irving es una successió interminable de glories y satisfaccions.

D' ell podia dirse en el moment de la incineració:

—Es la primera vegada que aquest home 's crema.

Llegeixo en un periódich extranger:

«Ab ben poch éxit s' ha estrenat a Hamburg l' ópera de Siegfried Wagner, titulada *Bruder lustig*»

Una demostració més de qu' en materia de geni artístich no sempre 'ls testos se semblan a las ollas.

Antoni López, editor, Rambla del Mitj, 20

Imprempta LA CAMPANA y LA ESQUELLA, Olm, 8
Tinta Ch. Lorilleux y C.^a

Antoni López, editor, Rambla del Mitj, número 20, Llibrería Espanyola, Barcelona. Correu: Apartat número 2



Almanach
per LA ESQUELLA DE LA TORRATXA

Feta la selecció dels originals rebuts, adelantan ràpidament composició y tiratge, quins treballs tocan ja á son terme gracias á una activitat que per' ells la voldrían els monuments de 'n Pitarra y de 'n Robert.

Preguem als corresponsals no demorin el pedido d'exemplars



ORIGEN DEL LENGUAJE | VIDA DE NAPOLEON | VIDA NUEVA

POR E. RENAN

Ptas. 2

POR STENDHAL

Ptas. 2

POR E. R. MENDOZA

Ptas. 1

ELEGIAS

POR E. MARQUINA

Ptas. 2

2.ª PARTE

MANUAL PRÁCTICO DE CONSTRUCCIÓN

Ptas. 5

25 COMIDAS COMPLETAS

160 platos diferentes

Ptas. 0'50

CÁNDIDO

POR VOLTAIRE

Tomo 97 de la

COLECCION DIAMANTE. Ptas. 0'50

Doctor E. Monin HIGIENE DE LA BELLEZA

Un tomo 8.º tela
Ptas. 2

El Nuevo Tenorio

por J. M.ª BARTRINA y ROSENDO ARUS. Ptas. 2

Divendres, día 3 de Novembre

NÚMERO ESPECIAL

DE

LA ESQUELLA DE LA TORRATXA

DEDICAT A LA FESTA DELS MORTS

ILUSTRACIÓ ESPLÉNDIDA — TEXT VARIAT

Dentro de pocos días aparecerá el **Almanaque Bailly-Bailliere**, ó sea

Pequeña enciclopedia popular de la vida práctica

Precio: Rústica, Ptas. 1'50 — Encuadernado, Ptas. 2

NOTA.—Tothom que vulga adquirir qualsevol de dites obras, remetent l'import en llibransas del Giro Mútuo ó bé en sellos de franquieg al editor Antoni López, Rambla del Mitj, 20, Barcelona, la rebrá á volta de correu, franca de ports. No responem d'extravios, si no 's remet ademés un ral pera certifiat. Als corresponsals se 'ls otorgan rebaixas.



TROPA MONTADA

Tot just al lluny sent la corneta
ja 'l cor li balla d' emoció.
Deixa 'l didal á la tauleta
y empolaynantse una miqueta
se 'n va corrents cap al balcó.

Ja son aquí. Com cada día
passa marcial el regiment.
Y després ella... ¿quí ho diria?
¡Com cada nit, també somia
ab els bigotis del tinent!